

Curioasa lume a nasurilor

De George Kun

Sunt un înotător. Îmi place să înot pe distanțe lungi și să intru într-un ritm stabil, relaxant, în care efortul se disipează într-o transă de stimulare mentală. Gândurile încep să se reverse liber, liniștit, generos și adesea ies la suprafață ca idei noi ce plutesc în memorie. Înotul îmi crează o senzație și plăcere hedonistică care mă ajută să sfidez oboseala, asemănător cu ceea ce experimentează pasionații alergători de cursa lungă.

Trăiesc în Toronto, Canada, unde înotul se practică cel mai adesea în bazine publice acoperite, saturate din plin cu clor dezinfectant atât pentru sănătatea publică cât și presupun, pentru propășirea industriei chimice. Cel puțin din acest motiv, omul are nevoie de un costum de baie de calitate, rezistent, precum și de o pereche de ochelari de înot, tot de calitate și, nu mai puțin important, bine potriviți pe față.

Nu departe de bazinul favorit din cartierul meu, am găsit din întâmplare un excelent butic, specializat în echipament și articole sportive de înot de performanță. Nu-mi aduc aminte exact de când am început să mă aprovizionez de acolo, dar probabil de cel puțin douăzeci de ani. Proprietara magazinului este o chinezoaică de vârstă medie, o

femeie mărunță și foarte prietenoasă cu clienții, gata oricând să vândă ceva cu preț redus sau pe bani peșin, fără alte taxe.

Nici stilul ei de a face comerț și nici înfățișarea ei nu mi s-au părut schimbate de-a lungul timpului și m-am așteptat deci din nou la o primire prietenoasă și un tratament bun.

Când am intrat în magazin am auzit deasupra capului clinchetul familiar al clopoțelilor argintii de “bun-venit” și am zărit-o pe Joyce așezată confortabil în fotoliul ei de la tejghea, zgîindu-se la mine. I-am zis "Hello" dar Joyce a continuat să mă privească. “Mă mai ții minte?” am întrebat-o. “ Da, George, îmi amintesc bine de tine deși n-ai mai călcat în prăvălia mea de doi ani.” M-am simțit ușor stânjenit, dar i-am replicat repede: “Știi, Joyce, lucrurile ce le cumpăr de la tine sunt de calitate atât de bună încât n-a fost nevoie să le înlocuiesc de doi ani.” Ea a continuat să mă privească cu un zâmbet șăgalnic și m-a întrebat: “De ce ai nevoie astăzi, George?” M-am liniștit când am văzut că subiectul s-a schimbat spre afaceri și am continuat: “Am nevoie de chiloți de baie marca 'Speedo' și de ochelari de calitate pentru înot.” Ea s-a ridicat încet din scaunul ei și în timp ce se îndrepta spre raftul cu articole de înot, mi-a aruncat o privire, m-a măsurat din ochi și a întrebat: “George, din nou măsura 42 ?” Eu m-am înroșit de furie, atât din cauza impertinenței unei astfel de întrebări obraznice și jignitoare, cât și mai ales la groaza gândului că această măsură ar putea fi reală și adevărată, așa că am răspuns: “Joyce, nu-mi amintesc să fi avut nevoie sau să fi cerut vreodată măsura 42, dar astăzi dă-mi un 38 și am să-l cumpăr indiferent dacă mi se potrivește sau nu. Știam de fapt ca măsura mea era 36-38. Mi-a înmânat atunci două perechi de Speedos, ambele de mărimea 38 și o pereche de ochelari marca TYR, în cutia lor originală, elegantă. S-a nimerit să fie marca mea favorită, cu o punte nazală semi-rigidă, care se potrivea perfect la fața mea, de fiecare dată. Am fost atât de bucuros că aproape am îmbrățișat-o și i-am spus: “Chiar pe aceștia îi căutam, cum ai știut?” Păi, zice ea, “Știu că acest stil de ochelari sunt pentru tipi ca tine.”

Am fost cu adevărat surprins și am continuat: “Ce înțelegi prin tipi ca mine?” Joyce și-a lămurit remarca adăugând: “Ei bine, ochelarii aceștia sunt pentru tipi cu nasul înalt.” Am încercat repede să digerez înțelesul spuselor ei, dar fără mare șansă așa că am insistat: “Ce vrei să spui prin nas înalt?” Joyce mi-a aruncat o privire ușor condescendentă ca și cum ar sugera că nu sunt destul de iute la minte și a adăugat cu emfază: “Vreau să spun UN NAS MARE care e foarte proeminent.” Am fost puțin șocat nu atât de realismul sau percepția ei despre nasul meu, cât de felul în care și-a exprimat verbal această opinie.

M-am hotărât să dau conversației o întorsătură hazlie, cu puțin contra atac, așa că la rândul meu am întrebat-o: “Joyce, vrei să spui că eu am un nas mare, foarte proeminent?” Dându-și seama de impolitețe, ea totuși a continuat jocul și răspunse chicotind: “Ce pot să mai zic, uită-te la nasul meu!” Am privit-o, am studiat-o enervant de îndelungat și, în final, am concluzionat cu aroganță și cu siguranța de sine a unui expert: “Joyce, acum văd și înțeleg ce ai vrut să zici, dar, să-ți spun drept, pe fața **mea**, nu s-a așezat nimeni.”

Contrar așteptărilor mele de a fi invitat să părăsesc imediat incinta magazinului, rezultatul a fost mult mai plăcut. Ditirambii nazali s-au transformat într-un râs, sănătos, zgomotos, aproape convulsiv și în deplin abandon. Joyce era din nou așezată în fotoliul de la teighea, mult prea mare pentru trupul ei firav, iar capul ei aplecat pe spate, aproape că-i ascundea gura deschisă până la urechi, populată cu dințișori de șoricel și

ochii mijii ca două tăieturi. Mi-am imaginat că asta ar fi putut să-i fi fost distracția majoră a zilei, poate a săptămânii, dar am mai sesizat și o nuanță de răzbunare, din motive încă neclare. Până la urmă, ea s-a oprit, a răsuflet adânc și a spus: “Nu cunosc multe despre tine George, dar știu din experiență că oamenii ridiculizează în mod natural sau chiar își bat joc de trăsăturile sau obiceiurile celor diferiți de ei prin rasă sau cultură.” După o pauză a adăugat că în societățile civilizate aceste diferențe nu împiedică oamenii de a conviețui pașnic, dar trebuie să fii conștient de felul cum cineva poate fi văzut de alții. “Poate e adevărat”, am spus, “dar am observat adesea că deosebirile rasiale sunt interesante și pot deveni obiect de invidie în ambele direcții.” I-am zis în continuare: “Ce părere ai de exemplu de operații de pleoape pentru ‘mărirea’ și ‘rotunjirea’ ochilor?”

Neabătută, Joyce a replicat: “Am o prietenă care a făcut așa o operație, dar după câte știu nu există în nici o rasă cerere sau interes pentru operații de mărire a nasului!”

“O.K, Joyce, poate că ar trebui să convenim că un nas mare este considerat universal urât și este peste tot de nedorit, așa că hai să ne oprim aici.” Ea a continuat să râdă așa că înainte de a schimba subiectul, am întrebat-o: “Spune-mi Joyce, este adevărat că voi chinezii îi numiți pe albi ‘Diavoli cu Nasuri Mari?’” Ea mă privi și după o scurtă îngândurare îmi răspunse: “Nu-i chiar așa. Este o neînțelegere bazată pe o traducere proastă. Noi avem în chineză același cuvânt pentru Diavoli și Străini. Ceea ce avem noi în vedere în cazul ăsta, sunt străinii.” Am răsuflet ușurat la gândul că un străin ar putea să nu fie considerat un Diavol.

Joyce încă părea șovăitoare, întrucât nu lămurise pe deplin aspectele delicate ale armoniei interrasiale, așa că a reluat conversația: “Vezi George, când mi-am făcut studiile la Vancouver am surprins un grup de studenți, de fapt colegi de-ai mei, spunând: ‘Ce treabă are pe aici această micuță ‘Chink’ (un pejorativ pentru chinezi) ?

M-am îndreptat spre ei și le-am spus: Știți ce fac aici? Ceea ce faceți și voi. Studiez. Aveți vreo problemă cu chestia asta?” Joyce a rămas serioasă pentru un timp și apoi a încheiat: “Astea s-au întâmplat cu mult timp în

urmă și nu multe s-au schimbat de atunci, afară de faptul că acum majoritatea studenților sunt asiatici și dacă ar dori, ar putea pune aceeași întrebare străinilor cu "Nasul Mare." Fără îndoială, savura acest aspect nou și se simțea răzbunată.

Am avut sentimente mixte despre pericolul iminent de a deschide "cutia Pandorei". Analiza implicațiilor complexe ale interacțiunilor rasiale bazate pe reprezentare procentuală în orice societate, nu duce la nimic bun, așa că m-am oprit acolo pe aceasta temă.

Brusc, mi-am adus aminte că de fapt motivul pentru care venisem la magazin a fost să cumpăr ceva articole pentru înot și în mod politicos, dar ferm, am adoptat expresia facială și postura unei persoane care trebuie să plece neîntârziat. Joyce mi-a înmănat costumul de baie și ochelarii împreună cu factura care reflecta tratamentul preferențial pentru anumiți clienți ca mine și poate și o mică recompensă, pentru că s-a distrat așa de bine pe socoteala mea. Oricum, știam că nasul meu va fi prezent la apel din nou, în viitor.

În drum spre bazinul de înot, gândurile mi-au fost invadate agresiv de o armată de nasuri, forțându-se cu bocancii în băltoacele neuronilor, trezind amintiri latente și stropindu-le la vedere în ochii minții. Ca prin minune, un film cu nasuri a început să se deruleze și am devenit propriul meu spectator.

Mi-am reamintit atunci că cel mai mare poet român din secolul al XIX-lea, Mihai Eminescu, în celebra sa "Scrisoarea a III-a", ca adevărat patriot, și-a exprimat sentimentele de ură și dispreț împotriva a tot felul de străini ce conduceau România, rupți de popor și urmărind doar propria lor îmbogățire. Unii din acești conducători erau greci din Fanar, cartier al Constantinopolului, alții erau bulgari, necinstiți și corupți până în măduva oaselor. Talentul poetic al lui Eminescu a surprins și a revelat trăsătura fizică a "nasului subțire" sau a "cefei groase" asociate în context cu urâtenie vădită și implicit cu un caracter josnic, demn de dispreț, în versurile din Scrisoarea a III-a:

"Și apoi în sfatul țării se adun să se admire,

Bulgăroi cu ceafa groasă, grecotei cu nas subțire"

Expresia românească "să dai nas cuiva" este bine cunoscută. În procesul de eliberare a României de sub jugul fascist, populația civilă română a suferit nenumărate abuzuri și din partea eliberatorilor ruși, care la timpul lor erau considerați o forță militară și politică pozitivă. Totuși expresia "Dacă dai nas lui Ivan, ți se suie pe divan" nu s-a folosit degeaba, și reflectă multe experiențe amare.

Prin contrast, înlăturarea nasului este deasemenea un concept interesant prin cruzimea și semnificația lui politică. În timpul jugului otoman, domnitorii români plăteau biruri grele la turci pentru a-și păstra autonomia și alte privilegii. Neplata acestor biruri a rezultat adesea în pedeapsa prin "mazilire", de facto tăierea nasului, o umilire fizică și socială pe viață. Până în zilele de astăzi, expresia "a fost mazilit" e înțeleasă de toți ca un act de retrogradare.

Toate caricaturile antisemite, în special în timpul Germaniei naziste înfățișau pe evrei cu nasuri corioate, supradimensionate, în intenția de a-i reprezenta urâți și respingători și a întări efectul propagandei antisemite.

Prezentări asemănătoare pot fi văzute în schițe și gravuri medievale, mai ales despre cămătari evrei, un exemplu clasic fiind Shylock, cămătarul evreu din piesa lui Shakespeare, "Neguțătorul din Veneția". În caricaturi antisemite contemporane din țări arabe și din orientul apropiat, din nou, evreii sunt caricaturizați cu nasuri exagerate și corioate, deși uneori e dificil să se distingă dacă victima ridiculizată e evreu sau arab.

Un nas mic și cârn, în special la femei, este considerat după anumite standarde ca fiind 'sexy'. Dimpotrivă, o persoană cu un nas cârn pronunțat creează adesea o asociație porcină, cu stereotipul de lăcomie, șiretenie, nu prea demn de încredere.

Un 'Nas Roman' clasic este în general asociat cu distincția și noblețea, meritată sau nu. Un bărbat cu un nas disproporționat de mic va fi depunctat pentru lipsa de masculinitate.

Nasul turtit (dacă nu e o trăsătură rasială, cum ar fi nasul unui luptător sau boxer) e în general asociat cu brutalitatea sau primitivismul în percepția folclorică europeană.

NASUL, oricât de frumos sau urât, devine complet neimportant în comparație cu ce iese din el. Vizibilitatea unei “decorații” stufoase de păr nazal, poate cauza probleme serioase pe plan social. Industria cosmetică a reacționat prompt inventând mașina de tuns părul din nas și orice bărbat civilizată are un asemenea aparat în baie.

Sunetele emise prin nas, ca în “nazalizarea” specifică limbii franceze sunt considerate ca având o distincție și eleganță în pronunțarea corectă. Lipsa acestui antrenament nazal distinge în mod nefavorabil vorbitorii străini de limba franceză.

Inelele purtate pe și prin nas, dau în anumite subculturi, un statut cosmetic sau social special. Eschimoșii trăind în frigul crâncen al zonelor arctice nu au luxul de a-și expune aproape nimic la aer, spre deosebire de populația din clima temperată. Cu o mică excepție: Nasul! Expresia supremă a afecțiunii reciproce dintre doi eschimoși, se face și prin frecarea nasurilor unul de celălalt.

Când vrei să-ți bați joc de cineva, sau să-ți arăți nemulțumirea sau disprețul față de cineva, faci gestul de “nas lung”, cu palmele deschise și aliniat cu propriul nas. Deși acest gest e în general pueril, totuși e destul de universal.

Când ceva “nu miroase a bine” metaforic, tot nasul e acela care detectează simbolic situația nedorită. Similar, mai în toate culturile circulă sub diferite variante expresia “are un nas special pentru..” descriind un al “șaselea simț” sau intuiție pentru sesizarea unor situații speciale.

Când curiozitatea ta personală nu este binevăzută de cineva, ești invitat “să nu-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala”. Similar, în cultura maghiară, când este de nedorit ca cineva să fie informat de anumite

lucruri care nu-l privesc, expresia folosită (în traducere) este că “nu trebuie să se afișeze totul pe nasul respectivului”.

În cultura populară rusă, când cineva este înșelat sau nedreptățit, precum și când unul refuză arbitrar să-ți dea ceea ce ți se cuvine pe drept, ceea ce primești este descris peiorativ drept “ ai primit o sulă în nas”. Deși această expresie este extrem de vulgară, totuși e destul de răspândită.

În mod clar, "nasul" își bagă nasul, mai peste tot. Dacă nu ne știm "lungul nasului" ne putem aștepta la neplăceri, iar dacă nu ne plac problemele, "strâmbăm din nas", sau chiar "ne luăm nasul la purtare".

Cunoaștem cu toții oameni cu care nu vrem să ne întâlnim "nas în nas". Câți dintre noi pot spune că nu au fost niciodată "duși de nas"? Când cineva ne spune că o persoană atrăgătoare "nu e de nasul nostru" , ne vine să scoatem "flăcări pe nas". Cine n-a trecut prin situații în care li "s-a trântit ușa în nas"? Am cunoscut cu toții persoane îngâmfate la care nu le ajungeam "cu prăjina la nas".

Sărmanul Pinocchio a fost crunt pedepsit de creatorul său prin creșterea și lungirea nasului, când mințea. Nu suntem oare binecuvântați noi, oamenii, că așa ceva se întâmplă doar în povești? Căinii își freacă uneori nasurile frontal ca un semn de confirmare al unei noi prietenii. Aceleași nasuri se bagă apoi în partea dorsală pentru o acceptare mai “pro-fundă” a prieteniei. Instinctul uman primar asociat cu o furie spontană ne îndeamnă să lovim pe cineva cu pumnul în nas.

Consecințele legale ale unui astfel de act ne forțează să executăm această lovitură doar mintal, dar nasul rămâne victima preferată a acestei agresiuni. În lumea creației artistice și a fanteziei cinematografice, cum o vedem de exemplu în extraordinarul film *Avatar*, creatorii grafici ai extraterestrilor au ales nasul ca elementul facial cel mai distinctiv. Deși ochii sunt deosebiți, aproape felini și corpurile inuman de frumoase și armonioase, cred că nasurile rămân în memorie ca unice.

În încheiere, merită de menționat povestea adevărată a unui nas adevărat al unei prietene adevărate. În anii mei de liceu, poate că

vârsta cea mai necruțătoare prin cruzimea competiției pentru “statut” bazată pe atribute fizice și modă, am avut o colegă deosebit de inteligentă și capabilă. Dumnezeu însă a “blestemat-o” cu un nas care prin mărimea și forma lui sfida complet standardele nemiloase impuse de subcultura de liceu, astfel că acceptarea estetică a unui astfel de nas și implicit și a purtătorului, nu era posibilă.

Din nefericire, fata era descalificată total de la evaluare pe orice alte criterii. Fața acestei tinere era ținta umilirii atât în forme crude și primitive, cât și uneori în forme mai subtile, destul însă s-o ducă la disperare și mai târziu la o depresie vizibilă, cu consecințe grave.

Apoi, într-o bună zi, Dora a dispărut din oraș. A reapărut un an mai târziu o persoană schimbată, cu un nas nou. Un nas frumos, atrăgător, gata de aprobare pentru “poliția nazală” și în plus cu un “vino-încoa”. În acea vreme chirurgia estetică în România era stigmatizată în sine, chiar mai mult decât persoana care avea nevoie de ea. Mama ei a avut inspirația, înțelepciunea și inițiativa de a acționa, și viitorul fiicei a fost salvat. Dora a avut un succes profesional deosebit, a întemeiat o familie fericită și trăiește și astăzi mulțumită, mândră și necomplexată, și în mod cert în necunoștință de cauză că cineva, cândva va scrie despre viața ei. Astfel, povestea Dorei, "miroase a succes".